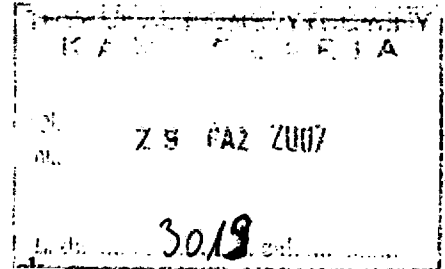

Gdańsk, dnia 12 października 2007 r.

Trybunał Konstytucyjny
Rzeczypospolitej Polskiej

Skarżący: W C

reprezentowany przez adw. Marka Kowalskiego,
Kancelaria Adwokacka Glanc, Kruczek i Partnerzy,
ul. Heweliusza 11, 80-890 Gdańsk

Skarga konstytucyjna

Działając w imieniu skarżącego, powołując się na udzielone mi pełnomocnictwo procesowe, wnoszę o orzeczenie, iż:

- art. 394¹ § 1 i 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 296 ze zm.) w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
- art. 795 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 296 ze zm.) rozumiany w ten sposób, iż postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji nie podlega zaskarżeniu, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie

I. Stan faktyczny

Powód W C wystąpił przeciwko R D , K W i spółce akcyjnej A w W z powództwem o ochronę dóbr osobistych. Podstawą powództwa był fakt bezprawnego opublikowania na łamach tygodnika „G ” pełnych danych osobowych powoda w kontekście prowadzonego przeciwko niemu postępowania karnego. W związku z tym powodów domagał się nakazania pozwanym opublikowania w prasie oświadczenia o przeproszeniu, zakazania publikowania w przyszłości danych osobowych powoda oraz zasądzenia odpowiedniej kwoty na wskazany cel społeczny.

Sąd Okręgowy w G , uwzględniając częściowo zgłoszone powództwo, wyrokiem z dnia listopada 2006 r., sygn. akt , nakazał pozwanym opublikowanie w trzech kolejnych wydaniach „G ” i „G ” oświadczenia o przeproszeniu powoda oraz zasądził od nich solidarnie kwotę zł. na wskazany cel społeczny. Ponadto, sąd nakazał pozwanemu wydawcy, aby zaniechał publikowania na łamach gazety danych osobowych powoda, z wyjątkiem jego pełnego imienia i pierwszej litery nazwiska, w kontekście śledztwa prowadzonego przez Prokuraturę Okręgową w G .

Sąd Apelacyjny w G , w wyniku rozpoznania apelacji powoda i pozwanych, wyrokiem z dnia czerwca 2007 r., sygn. akt , zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G , ograniczając ilość publikacji oświadczenia o przeproszeniu oraz modyfikując treść tego oświadczenia. W pozostałym zakresie apelacje zostały oddalone.

W związku z uprawomocnieniem się orzeczenia powód wystąpił do Sądu Apelacyjnego w G z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi sądu I instancji w zakresie zasądzającym od pozwanych świadczenie pieniężne na określony cel społeczny. W następstwie tego wniosku sąd wezwał pełnomocnika powoda do przedłożenia pełnomocnictwa od instytucji, na rzecz której zasądzone zostało wspomniane świadczenie. W odpowiedzi na to wezwanie pełnomocnik powoda wyjaśnił, iż wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został złożony w imieniu powoda, a nie instytucji wskazanej w wyroku.

Sąd Apelacyjny w G postanowieniem z dnia września 2007 r., sygn. akt , oddalił wniosek powoda o nadanie klauzuli wykonalności. Postanowienie to nie zawiera uzasadnienia. Zostało ono doręczone powodowi w dniu 12 września 2007 r.

Wskazane postanowienie powód zaskarżył zażaleniem, które Sąd Apelacyjny w G
odrzucił postanowieniem z dnia września 2007 r., sygn. akt . Również to
postanowienie nie zawiera uzasadnienia. Zostało ono doręczone powodowi w dniu 25 wrze-
śnia 2007 r.

II. Uzasadnienie podstaw skargi

Zarzucana w skardze niekonstytucyjność przepisów art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 795 § 1 k.p.c. wiąże się z samą treścią tych przepisów i zawartymi w nich normami. Obowiązywanie tych przepisów w wersji zakwestionowanej, przy dominującym w doktrynie i orzecznictwie sposobie ich interpretacji, zmusza bowiem do odrzucania zażaleń na postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. Odrzucenia takie nie miałyby natomiast miejsca, gdyby przepisy te w zakresie wskazanym przez skarżącego okazały się niekonstytucyjne.

Postępowanie egzekucyjne uregulowane przepisami kodeksu postępowania cywilnego ma niewątpliwie charakter subsydiarny w stosunku do postępowania głównego (rozpoznawczego). Postępowanie egzekucyjne gwarantuje bowiem wykonanie orzeczenia sądu pomimo negatywnej postawy dłużnika. Postępowanie egzekucyjne stanowi więc istotny element ochrony prawnej, niejako urzeczywistniający wynik postępowania sądowego.

Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności (art. 776 k.p.c.). Wynik postępowania o nadanie klauzuli wykonalności przesądza więc o możliwości wszczęcia i prowadzenia egzekucji. Oznacza to, iż odmowa zaopatrzenia tytułu egzekucyjnego w klauzulę wykonalności pozbawia wierzyciela środków ochrony prawnej przewidzianej w ramach postępowania egzekucyjnego.

Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu nadaje klauzulę wykonalności sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczy. Sąd drugiej instancji nadaje klauzulę, dopóki akta sprawy w sądzie tym się znajdują; nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego (art. 781 § 1 k.p.c.). Ustawodawca wyraźnie przewidział zatem możliwość orzekania w przedmiocie klauzuli wykonalności po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. Zarówno nadanie, jak i odmowa nadania klauzuli wykonalności następuje w formie postanowienia.

Na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie, zgodnie z przepisem art. 795 §1 k.p.c. Przepis ten nie wyłącza wprost dopuszczalności zażalenia zażaleniem postanowienia w przedmiocie klauzuli wykonalności wydanego po raz

pierwszy przez sąd drugiej instancji, niemniej jednak takie właśnie rozumienie wskazanego przepisu dominuje zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie. Powszechnie przyjmuje się bowiem, iż kwestię zaskarżalności postanowień sądu drugiej instancji uregulowana została przez ustawodawcę odrębnie przepisem art. 394¹ k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2006 r., III CZ 107/05, nie publ.).

Konsekwencją przyjętej regulacji jest pozbawienie stron możliwości poddania kontroli instancyjnej rozstrzygnięcia w przedmiocie klauzuli wykonalności wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji. Trzeba przy tym zauważyć, iż negatywne konsekwencje takiej regulacji dotyczą zarówno osoby wierzyciela, jak i dłużnika. W razie odmowy nadania przez sąd odwoławczy klauzuli wykonalności wierzyciel zostaje bowiem ostatecznie pozbawiony możliwości wszczęcia i prowadzenia egzekucji. Dłużnik z kolei, w razie nadania klauzuli wykonalności przez sąd drugiej instancji, zostaje zmuszony poddać się egzekucji bez jakiegokolwiek możliwości obrony.

Założenie, iż sąd odwoławczy zawsze orzeka jako sąd drugiej instancji, opiera się wyłącznie na kryterium formalnym (ustrojowym). Tymczasem właściwym kryterium realizacji gwarancji określonych przepisem art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji powinno być kryterium materialne. Istnieją bowiem liczne przypadki, kiedy to sąd odwoławczy – działając formalnie jako sąd drugiej instancji – orzeka merytorycznie jako sąd pierwszej instancji. Z taką sytuacją mamy właśnie do czynienia w przypadku orzeczenia dotyczącego nadania klauzuli wykonalności. Zdaniem skarżącego, rozstrzygnięcie w przedmiocie klauzuli wykonalności powinno zawsze podlegać kontroli instancyjnej, podobnie jak orzeczenie o kosztach postępowania (zob. sygn. SK 3/05).

W sprawie stanowiącej przesłankę wniesienia niniejszej skargi konstytucyjnej skarżący kwestionuje zgodność art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 795 § 1 k.p.c. z konstytucyjnym prawem do zaskarżania orzeczeń (art. 78 Konstytucji) oraz zasadą dwuinstancyjności postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji). Wskazane wzorce kontroli są ze sobą powiązane i stanowią odpowiednio, że „każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa” oraz „postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne”.

Przepis art. 78 Konstytucji – z jednej strony – stanowi, że każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, a z drugiej strony – upoważnia ustawodawcę do określenia wyjątków od tej zasady oraz trybu zaskarżania. O ile art. 78 gwarantuje generalne prawo do zaskarżania rozstrzygnięć wydawanych w pierwszej instancji we wszystkich postępowaniach prowadzonych przez organy władzy publicznej, o tyle art. 176

ust. 1 formułuje zasadę dwuinstancyjnego postępowania sądowego, obowiązującą w sprawach rozpoznawanych od początku do końca przez sądy (zob. sygn. SK 21/05).

Konstytucyjne prawo zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji stanowi bardzo istotny czynnik urzeczywistniania tzw. sprawiedliwości proceduralnej (zob. sygn. SK 11/99). Z przepisu art. 78 zdania pierwszego Konstytucji można zatem wywieść, skierowany do prawodawcy, postulat takiego kształtowania procedury, aby przewidziane w niej było (w miarę możliwości) prawo wniesienia przez stronę środka zaskarżenia. Omawiany przepis ma przy tym charakter ogólny i zamieszczony został w rozdziale drugim Konstytucji, poświęconym wolnościom, prawom i obowiązkom człowieka i obywatela, w części normującej środki ochrony wolności i praw. Z jego ujęcia wynika, że ma on zastosowanie zarówno do postępowania sądowego, jak i administracyjnego (zob. SK 31/01).

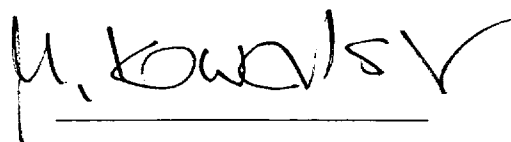
Artykuł 176 ust. 1 Konstytucji, odnoszący się do postępowania sądowego (a zatem regulacja bardziej szczegółowa), stanowi, że „postępowanie to jest co najmniej dwuinstancyjne”. Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego stanowi jeden z istotnych elementów wyznaczających treść prawa do sądu. Wyjaśniając znaczenie tej zasady, Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie zwracał – z jednej strony – uwagę na dostęp do sądu drugiej instancji, a z drugiej – na odpowiednie ukształtowanie procedury przed tym sądem. Ustawodawca ma pewien zakres swobody regulacyjnej przy normowaniu postępowania przed sądem drugiej instancji, jednakże w sytuacjach objętych zakresem gwarancji określonych w art. 176 ust. 1 Konstytucji ustawa nie może całkowicie zamykać dostępu do sądu drugiej instancji ani też ustanawiać nieuzasadnionych ograniczeń, które nie odpowiadałyby wymogom określonym w art. 31 ust. 3 Konstytucji (sygn. SK 21/05).

Zgodnie z art. 176 ust. 1 Konstytucji, postanowienia w przedmiocie klauzuli wykonalności – jako orzeczenia sądowego – dotyczy zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego; wynikają z niej pośrednio również – konieczność umożliwienia stronom (uczestnikom) postępowania zaskarżenia takiego orzeczenia w zakresie, w jakim jest to materialnie pierwsze orzeczenie w tej kwestii. Trzeba zwrócić uwagę, iż literalne ujęcie dyspozycji art. 176 ust. 1 Konstytucji ma postać dyrektywy generalnej i dotyczy ogółu (całej klasy) postępowań sądowych, bez konstytucyjnego rozróżnienia, czy postępowanie sądowe (i zapadające w nich orzeczenia) odnoszą się do rozstrzygnięcia o *meritum* sprawy sądowej, czy też dotyczą rozstrzygnięcia (orzekania) o innych kwestiach.

W odróżnieniu od bardziej ogólnego – bo odnoszącego się do różnego typu postępowań przed organami władzy publicznej – art. 78 Konstytucji, unormowanie art. 176 ust. 1 Konstytucji nie zawiera zwrotu „wyjątki od tej zasady określa ustawa”. W tej sytuacji z

brzmienia art. 176 ust. 1 Konstytucji wynika silne domniemanie dwuinstancyjności postępowania i orzekania w postępowaniu sądowym, z czego nie zostało wyłączone orzekanie w przedmiocie klauzuli wykonalności. Dopuszczalność ustawowego ustanowienia wyjątków od zasady zaskarżania orzeczeń pierwszoinstancyjnych przewidziana została w art. 78 ust. 2 Konstytucji, nie dotyczy ona jednak postępowań sądowych, objętych dyspozycją art. 176 ust. 1 Konstytucji (jako *lex specialis*) w porównaniu z art. 78 Konstytucji.

Jeżeli zatem przepis art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c. w utrwalonej praktyce sądowej powoływany jest jako podstawa odrzucenia zażaleń na postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji, to zakwestionowany przepis pozostaje w kolizji z unormowaniem art. 176 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 78 Konstytucji. Podobnie przepis art. 795 § 1 k.p.c., rozumiany w ten sposób, iż postanowienie w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji nie podlega zaskarżeniu, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

adw. Marek Kowalski

Załączniki:

1. pełnomocnictwo wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej
2. postanowienie Sądu Apelacyjnego w G z dnia września 2007 r., sygn. akt
3. postanowienie Sądu Apelacyjnego w G z dnia września 2007 r., sygn. akt
4. odpis skargi wraz z załącznikami (4 egz.)